

Når det bliver Hip at Hoppe moralen over

Mange unge får i dag deres moral fra gaden. Ekspertene står uforstående over for problemet. Det skyldes, at de ikke forstår, at moralsk opdragelse ikke kan påføres udefra.

Tirsdag den 7. december var dagen da endnu et frygteligt knivmord blev offentliggjort. Drabet på den femtenårige Adam. I kølvandet på denne hændelse var både; aviser, radio og tv ude efter forskellige bud fra eksperter side på, hvad årsagen kan være til at ungdommen i dag "har mistet enhver form for næstekærlighed og værdinormer, som vi kender dem fra et normalt dansk samfund", som det hedder i en udtalelse fra Adams far.

I en artikel fra samme dag udtaler professor Per Schultz Jørgensen, at årsagen skal ses i lyset af, at: "Samfundet er blevet polariseret. En gruppe er sat uden for vores rige kultur uden adgang til uddannelse og arbejde". Som fundament for denne anskuelse har Per Schultz Jørgensen den meget gængse opfattelse: "at vores kultur har en brist. Tidligere var normerne helt faste: Arbejderne; middel- eller overklasse havde hver sine værdier. De værdier er skredet nu". Det er rigtigt, men spørgsmålet er bare om, det belyser den egentlige årsag til den tiltagende grove vold blandt unge. Ulempen ved den type "sociologiske forklaringer" er, at de er for brede. En sådan forklaring kan applikeres på et hvilket som helst forfald i vores kultur. Det korte af det lange er, at den slags betragtninger har mistet deres berettigelse: De munder ud i endeløse betænkninger og seminarer, men sjældent i konkrete løsningsforslag fordi de, der udtaler sig om emnet er lænestolsteoretikere, som overhovedet ikke kan få de unge i dialog.

Problemet var velkendt også i min generation, hvor der ligeledes var et udbredt had til pædagoger og alle andre, der ville indsnævre livsudfoldelsen ved løftede pegefingre. Det er ikke resocialiseringsressourcer det har skortet på de sidste 10-15 år. Pædagoger dem er der nok af. Hvis noget går skævt i et barns opvækst i folkeskolen, er der pædagoger til hver en finger, der med det samme står parat med hver deres helt specielle fagområde. Og det er problemet i en nøddeskal.

Det er stadigvæk den udbredte opfattelse, at moral og normer for adfærd kan påduttet ungdommen *udefra*, hvilket er en misforståelse. Det vidner de kæmpemæssige udgifter til resocialiseringsanstalter om, herunder til uddannelsen af pædagoger, hvor det er værd at bemærke, at i dag er et af de eneste områder, hvor arbejdsløshed er et ukendt begreb, netop er inden for pædagogområdet. I dag viser erfaringerne, at hårdere straffe ingen effekt har på omfanget af ungdomskriminaliteten. De unge får en løftet pegefingre af kortere eller længere varighed, afhængig af forseelsen. Men de unge tager det ikke alvorligt. Derfor er der noget afgørende galt i eksperternes forståelsesramme: Deres refleksioner over kulturens forfald bliver tom snak, der aldrig før ungdommen i dialog. Teorierne prædiker udelukkende for de frelste, og når aldrig at finde gehør blandt dem, som den var påmøntet.

Det enorme opbud af "bløde opdragere" holdt sit indtog i folkeskolen efter spanskrøret "Mester Erik"s bandlysning - uden at moralen blandt unge i 70'erne blev mærkbart bedre. Tværtimod blomstrede knallert- og rockerbander i forstæderne som aldrig før. Allerede den gang slog teorien fejl. Teorien om, at der bag de unges hårde ydre bankede et følsomt hjerte, bidrog aller højest til, at unge yderligere kunne løbe om hjørner med lærere, pædagoger og bistandsbehandlere p.g.a. disses godtroenhed. Og i stedet for at ændre teorien om de unges adfærd, fortsatte man ufortrødent videre. I dag har vi resultatet.

Men en ting har har ændret sig siden pædagogernes korshær i 70'erne. Dengang var skolen stadig stedet, hvor opdragelsen fandt sted, hvilket bundede i at kernefamilien havde udspillet sin rolle i form af arnestedet, hvor opdragelsen fandt sted. Det står jo klart, at når de unge allerede i 70'erne brugte det meste af deres tid i skolen og deres skolekammerater i ungdomsklubberne, og ikke sammen med forældrene, skete der et skred, hvor forældrene grundlæggende mistede opsynet med deres børn. Men volden og moralen blevet stadig holdt i tømme, da det var reglen, at de unge skulle være hjemme senest klokken 11. Sådan er det ikke længere.

Det nye i dag er, at unge af uvis grund får lov til at være ude på gaderne til langt ud på natten. Tidsmæssigt bevirker det, at de bruger mere tid sammen med kammeraterne, end i skolen. Alt i alt betyder det at det er kammeraterne og den indbyrdes flokmentalitet, som får den største vægt for den unges opfattelse af, hvad der rigtigt og forkert. Ofte sker der det, at de forveksler godt og ondt med hvad der er godt eller dårligt for gruppen: Hvis en ung knægt får pålagt af sine kammerater at gå ned og stjæle en kasse nougat nede på tankstationen, har han gjort noget godt for gruppen. Eftersom de unge og voksne ikke taler samme sprog, har de unge ingen mulighed for at sammenligne godt og ondt med andre værdinormer, end dem der eksisterer inden for lige præcis den gruppe de tilhører. Dertil kommer det prekære, at de unge grupper hver for sig har deres egne moral og normsæt, som står i modsætning til de andre grupper, hvilket i anden omgang forårsager de såkaldte bandekrige. Når det forholder sig således, er de voksnes indflydelse i dag reduceret til én funktion: De fungerer som løftede pegefingre. Derfor gælder det for de unge om at meddele sig så lidt som muligt til forældrene om, hvad de går og laver.

De unge mangler i den grad samfundssind. Faderen til den fornyelig dræbte Adam, siger ligefrem at de: "har mistet...næstekærlighed".

I stedet for at lave forbud om "at gå ude om natten" og andre straf foranstaltninger burde man fra læreres side, tage de unge under armen og på deres egne præmisser tage en generel snak om hvad etik og moral er for noget. Herved ville hver elev få mulighed for rent tankemæssigt at indarbejde og derved indse konsekvensen af de handlinger de gør, ud fra devisen om: Tænk hvis alle handlede som jer, - så ville samfundet falde fra hinanden. Det er ekstremt vigtigt, at de unge selv får lov til at debattere sig frem til et moralsk normsæt. For selvom alle unge har kategorierne godt og ondt indbyggede i sig, ved de det kun intuitivt, f.eks. *efter* de har gjort noget galt. Og så er det for sent. Det er derfor vigtigt for dem at få sat tingene på begreb. Ellers har de ingen jordisk chance for at tænke konsekvensen af deres handlinger igennem.

Hvordan gør man så det? Det kunne gøres ved, at man i indfører mere filosofi i folkeskolen. Her ville der være en oplagt mulighed for at debattere og se på argumenterne for og imod forskellige handlingsmotiver, samt en generel diskussion om rigtig og forkert.

For det største problem er i dag, at de unge føler sig rodløse. De er overladt til sig selv og må derfor selv skabe deres egne moral- og levereregler, hvilket ikke behøver at være ubetinget dårligt. Det kan der komme nogle meget selvstændige individer ud af, hvis det bliver brugt rigtigt. Men det kræver at der kommer etiske meddelelser fra de voksne, som i kraft af at de har overblikket, kan forhindre, at de unge falder og føler sig uden for samfundet i sådan en grad, at de føler de ikke engang er underlagt lovgivningen.

En dialog med de unge må ikke tage form af løftede pegefingre og uforstående holdninger over for deres adfærd. Det er vigtigt når man taler med dem om etik og moral også at inddrage betragtninger over livet i det hele taget. For ellers har de svært ved at indse, hvorfor man ikke må slå ihjel. De unge skal opmærksomme på, hvad livet og samfundet er. For hvis de ikke

grundliggende kommer til at føle og forstå, at de er en integreret del af samfundet, så forstår de heller ikke, at deres handlinger har de samfundsmæssige konsekvenser, som de har. Vores store tænker Søren Kierkegaard udtrykker det meget godt, når han i bogen Gjentagelsen siger: "Man stikker en Fingeren i jorden, for at lugte, hvad Land man er i, jeg stikker Fingeren i Tilværelsen - den lugter af ingen ting. Hvor er jeg? Hvad vil det sige: Verden? Hvad betyder dette Ord? Hvo har narret mig ind i det Hele, og lader mig nu staae der? Hvem er jeg? Hvorledes kom jeg ind i Verden; hvorfor blev jeg ikke adspurgt, hvorfor ikke gjort bekendt med Skikke og Vedtægter, men stukket ind i Geledet, som var jeg kjøbt af en Seelenverkooper? Hvorledes blev jeg Interessent i den store Entreprise, som man kalder Virkeligheden? Hvorfor skal jeg være Interessent? Er det ikke en fri Sag? Og skal jeg nødsages til at være det, hvor er da Dirigenten, jeg har en bemærkning at gjøre? Er der ingen Dirigent? Hvor skal jeg henvende mig med min klage?"

Søren Kierkegaard var af den opfattelse, at det gode i mennesket ikke kun kunne komme *udefra*, men måtte komme *indefra*. Det kan imidlertid kun ske som følge af, at mennesket overhovedet får chancen for at gøre sig kategorierne godt og ondt bevidst. *Udefra kommende* formaninger og tiltag til god opdragelse giver i sig selv ingen garanti for at barnet udvikler moralsk ansvarlighed, hvilket man kan forvisse sig om, når man i dagspressen læser historier om en tilfældig dreng, der har slået en lille pige ihjel. Så står de pårørende og dem som ellers kendte til ham ofte og siger: "Vi forstår det ikke - han var så flink?"

Når så noget hyppigt sker på trods af velmenende forældre og skolelæreres indsats, må der være noget afgørende der mangler i det unge menneske. Det er selvbearbejdelse. Kun derved er der mulighed for at de unge lærer at forstå, hvorfor de skal lære at handle ordentligt, ellers bliver de voksnes moralske formaninger uvedkommende for dem. Med andre ord kommer de unge let til at føle, at de voksnes moral bare er noget de skal underordne sig - ikke forstå. Derfor er det vigtigt, at de unge selv får lov til at føre ordet, for derved mentalt at kunne arbejde, konsekvenserne af deres handlinger *inden* de finder sted.

Jens Estrup